
Ramon Solsona, Les hores detingudes. Quaderns Crema. Barcelona, 1993

La segona novel·la de Ramon Solsona apuntala la hipòtesi que la qualitat contundent de Figures de calidoscopi (1989), la seva estrena com a novel·lista, no responia a la solfa de cap atzar ni fou la música fortuïta d'una casualitat despenjada. Diria que va bé que quedi clar perquè Figures de calidoscopi fou una novel·la sense sort dins de l'incert camí dels premis literaris i, envoltada amb una punta de polèmica, la seva publicació fou rebuda amb entusiasme per la crítica. Tot i aquest bon començament, però, Ramon Solsona desconcertà alguns addictes amb l'exercici didàctic, i segurament menor, de Llibreta de vacances (1991).

Les hores detingudes d'aquesta segona novel·la recuperen el confort dels encerts narratius, arrodoneixen una obra de mèrit -potser no tan sostinguda ni còmplice com la primera- i evidencien, per torna, el talent literari que tragina l'autor, la bona jeia que té per a l'escriptura, així com el domini que demostra en els mecanismes de la narració.

Passeig per l'amor i la mort

Manllevo el nom de la pel·lícula de John Huston per la comoditat que suposa un títol que sintetitza els eixos fonamentals de Les hores detingudes: un passeig que comença i acaba bressolat per imatges de la mort, i darrera del qual es ressegueixen els topants d'una bella història d'amor. Per emfasitzar l'eix i el circuit de la passejada, Ramon Solsona encaixa els fets de la novel·la en un dia de juliol a les ruïnes d'Ostia Antica i es serveix d'una doble al·legoria solar per obrir i tancar la narració. Es un passeig d'intensitats, alhora turístic, vital i catàrtic, que s'inicia al cementiri romà del

Testaccio, amb la pelegrinació i la lectura de versos corresponent davant de la tomba de Keats, i fineix amb l'atzar de l'accident mortal de la protagonista en un racó poc visitat de les ruïnes d'Ostia. En el colofó de la novel·la, el mateix sol que al primer capítol trencava el vel de la nit per il·luminar les pedres i la història del port de la Roma Imperial, ara, en un altre capítol de juliol, deixa caure les darreres llums del dia sobre la tomba d'una dona morta als trenta-cinc anys. Hi ha un xiprer jove a tocar i una làpida amb dos versos de Shakespeare: Així com és el sol, nou sempre i sempre vell, / no para el meu amor de dir coses ja dites.

Els versos del monstre anglès poden servir per encarar les diferents històries d'amor que presenta la novel·la: la passió pel món clàssic que trasbalsa la protagonista, professora de filologia llatina a una innominada universitat europea; la bella relació amorosa que ha trenat amb el seu marit, així com la intensitat del dolor d'absència de l'espòs quan, quatre anys després, s'imposa de fixar per escrit els detalls del dia fatídic entre les ruïnes romanes. En un altre nivell, també s'ha de contemplar l'amorosisme platonisme crepuscular del vell professor de grec, company de facultat de la difunta.

Pel que fa al desenvolupament de la història que explica, Ramon Solsona ensenya molt aviat les cartes. Gairebé d'entrada, el lector ja sap que la jornada romana de la parella de turistes que la protagonitzen serà, per a la dona, el darrer dia de la seva vida. Ho diu al començament del segon capítol i, abans, els meandres de l'introït solar donen fins i tot indicis per saber de quina manera s'esdevindrà aquesta mort anunciada. Senyals i indicis que, a mesura que les pàgines avancen, es converteixen en la seguretat d'una evidència. Es a dir, el narrador renuncia expressament a la creació d'efectes sorpresa i elimina el clímax de la novel·la en el seu sentit més convencional. No hi ha res gratuït, però. El novel·lista té les seves raons i entenc que la

més important neix de la consideració que el tramata argumental importa molt menys que no pas la reflexió sobre aspectes diguem-ne transcendents. Vull dir que la història és al servei d'una especulació lírica més profunda sobre la realitat de l'amor i de la mort. Per això la novel·la s'amara amb aires de poema i troba el seu punt més dolç de maduresa en les consideracions elegíiques, i en una plural meditació sobre diferents aspectes de l'amor.

Una coral de veus

L'estructura narrativa simultaneja dos presents: una mena de present històric dels fets a Ostia Antica i el present de la narració, alguns anys més tard, quan es recuperen, des d'una pluralitat de veus, els detalls de la història i el complex perfil de la protagonista morta. En aquest desplegament coral hi ha veus que surten potents i amb el ressò d'una innegable fondalitat: la del marit, sobretot, però també la del pare o la més fugaç del vell professor enamorat. A parer meu, però, són veus que contrasten massa amb el to pla, infantil i esbiaixat de les dues filles òrfenes. Potser és per això que trobo que Les hores detingudes, tot i l'evidència dels seus encerts, no és una peça tan ben acabada com Figures de calidoscopi.

Per contra, la correcció i la finesa de la mirada sobre Itàlia, i més concretament la gràcia amb què presenta la Roma clàssica, fa que la novel·la pugui arrengrer-se desacomplexadament amb les mostres catalanes que han apuntat més bé les essencialitats del món italià. Aquesta és una tradició llarga dins de la literatura catalana i ben nodrida de noms i de títols. Poser el millor elogi que hom pot adreçar-li és afirmar que les pàgines italianes de Ramon Solsona, tot i la seva brevetat, no desdiuen gens de les de Pla, Gaziel o Sagarra, les més contundents i afinades, sens dubte, de les que parlen d'Itàlia.

Isidor Cònsul